

	URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE	
	<i>Informacja sygnałna</i>	Data opracowania - luty 2004 r.
Kontakt: e-mail: sekretariatUSKRK@stat.gov.pl tel. (0-12) 415-38-84		Internet: http://www.stat.gov.pl/urzedy/krak

NARODOWY SPIS Powszechny Ludności i Mieszkań 2002

WARUNKI MIESZKANIOWE GOSPODARSTW DOMOWYCH I RODZIN W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM

Luty 2004

Nr 4

W niniejszej informacji przedstawiono m.in. różnice występujące w warunkach mieszkaniowych gospodarstw domowych i rodzin w miastach i na wsi w zależności od: liczby dzieci, poziomu wykształcenia, źródeł utrzymania, składu rodzinnego gospodarstw domowych, stopnia samodzielności zamieszkiwania poszczególnych typów gospodarstw i rodzin, tytułu zajmowania mieszkania i wyposażenia mieszkania w instalacje sanitarno-techniczne.

Przedmiotem analizy są warunki mieszkaniowe gospodarstw domowych i rodzin **zamieszkujących głównie mieszkania**. Przyjęto podział rodzin na trzy podstawowe typy: małżeństwa bez dzieci, małżeństwa z dziećmi oraz jedno z rodziców z dziećmi, z uwzględnieniem rodzin według liczby dzieci oraz wyodrębniono młode rodziny.

W 2002 r. w województwie małopolskim spisano 3185,5 tys. osób, które tworzyły 1040,8 tys. gospodarstw domowych, z czego 1040,6 tys. zamieszkiwało w mieszkaniach, a pozostałych 0,2 tys. zajmowało pomieszczenia niebędące mieszkaniami, tj. strychy, pralnie, suszarnie, garaże, pomieszczenia inwentarskie, barakowozy, wagony kolejowe, przyczepy kempingowe, baraki, szopy, komórki.

Więcej niż połowa – 57,9% gospodarstw domowych znajduje się w miastach, a 42,1% na wsi.

W spisie wyróżniono dwa rodzaje gospodarstw domowych: gospodarstwa domowe mieszkające samodzielnie (niezależnie od składu rodzinnego) i mieszkające wspólnie.

Z ogólnej liczby gospodarstw domowych w mieszkaniach samodzielnym mieszkaniem dysponowało 778,3 tys. gospodarstw, tj. 74,8%, a 262,3 tys., tj. 25,2% mieszkało niesamodzielnie, w tym 58,4 tys. (5,6%) zajmowało mieszkania, w których zamieszkiwało po 3 i więcej gospodarstw domowych.

TABL.1. GOSPODARSTWA DOMOWE WEDŁUG SAMODZIELNOŚCI ZAMIESZKIWANIA

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Gospodarstwa domowe zamieszkujące			
		samodzielnie	razem	wspólnie	
				w mieszkaniu zamieszkują	
				z 1 gospodarstwem	z 2 i więcej gospodarstwami
w tysiącach					
OGÓŁEM	1040,6	778,3	262,3	203,9	58,4
Miasta	602,1	449,0	153,0	115,8	37,2
Wieś	438,6	329,3	109,3	88,1	21,2

TABL.1. GOSPODARSTWA DOMOWE WEDŁUG SAMODZIELNOŚCI ZAMIESZKIWANIA (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Gospodarstwa domowe zamieszkujące			
		samodzielnie	razem	wspólnie	
				z 1 gospodarstwem	z 2 i więcej gospodarstwami
w % ogółu gospodarstw					
OGÓŁEM	100,0	74,8	25,2	19,6	5,6
Miasta	100,0	74,6	25,4	19,2	6,2
Wieś	100,0	75,1	24,9	20,1	4,8

W porównaniu z wynikami spisu przeprowadzonego w 1988 r. można zaobserwować wzrost liczby gospodarstw domowych na 100 mieszkań, zwłaszcza w miastach, przy mniejszym wzroście na wsi. Oznacza to, że zachodzące zmiany sytuacji mieszkaniowej niestety uległy pogorszeniu.

Wraz ze wzrostem wielkości mieszkania zwiększyła się liczba gospodarstw domowych przypadająca na 100 mieszkań - prawidłowość tę obserwujemy zarówno w miastach, jak i na wsi.

TABL.2. PRZECIĘTNA LICZBA GOSPODARSTW DOMOWYCH NA 100 MIESZKAŃ WEDŁUG LICZBY IZB W MIESZKANIU

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W mieszkaniach o liczbie izb				
		1	2	3	4	5 i więcej
OGÓŁEM	115,8	108,8	109,5	112,6	116,9	123,1
Miasta	116,1	109,7	111,5	114,2	118,0	123,8
Wieś	115,3	103,3	105,2	109,7	115,3	122,7

W Małopolsce występuje stosunkowo duża liczba gospodarstw (6,7%) składających się z dwu lub więcej **rodzin**¹. Udział gospodarstw składających się z dwu i więcej rodzin w kraju był niższy i wyniósł 4,6%. W 2002 r. istniało 65,5 tys. gospodarstw dwurodzinnych i 4,1 tys. trzy i więcej rodzinnych. Występowanie takich gospodarstw wynika z braku mieszkań, co powoduje, iż młode rodziny zmuszone są mieszkać wspólnie z rodzicami.

Fakt niesamodzielności zamieszkiwania przez rodzinę zarówno w gospodarstwach jednorodzinnych, jak i w gospodarstwach dwurodzinnych wynika ze wspólnego dzielenia mieszkania z osobami lub rodzinami spokrewnionymi w linii prostej. Z zebranych w trakcie spisu informacji wynika, że zdecydowana większość wspólnie zamieszkujących gospodarstw domowych była ze sobą spokrewniona.

TABL.3. SAMODZIELNOŚĆ ZAMIESZKIWANIA RODZIN W MIESZKANIACH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rodziny ogółem	W gospodarstwach jednorodzinnych			W gospodarstwach dwurodzinnych i większych
		razem	zamieszkujące samodzielnie	zamieszkujące wspólnie z innym gospodarstwem	
w tysiącach					
OGÓŁEM	849,8	706,4	552,4	154,0	143,3
Miasta	438,3	393,1	317,7	75,4	45,2
Wieś	411,5	313,4	234,8	78,6	98,1
w % ogółu					
OGÓŁEM	100,0	83,1	65,0	18,1	16,9
Miasta	100,0	89,7	72,5	17,2	10,3
Wieś	100,0	76,2	57,1	19,1	23,8

¹ Według definicji spisowych pod pojęciem rodziny rozumie się małżeństwo bez dzieci i z dziećmi oraz jedno z rodziców z dziećmi. Rodzina w tym rozumieniu obejmuje tylko dwa pokolenia.

Pod względem samodzielności zamieszkiwania rodzin stwierdzono gorszą sytuację rodzin wiejskich niż miejskich - prawie 1/4 rodzin na wsi zamieszkuje w gospodarstwach dwurodzinnych i większych, w mieście taka sytuacja dotyczy co dziesiątej rodziny.

Oprócz gospodarstw domowych rodzinnych istniało w 2002 r. 264,7 tys. gospodarstw nierodzinnych, z tego 247,2 tys. gospodarstw jednoosobowych i 17,5 tys. wieloosobowych. Łączna liczba rodzin oraz gospodarstw nierodzinnych w zestawieniu z liczbą mieszkań pozwala określić potencjalne zapotrzebowanie na samodzielne mieszkania.

DEFICYT MIESZKAŃ

Różnica między liczbą gospodarstw domowych a liczbą zasobów mieszkaniowych, w skład których wchodzi mieszkania zamieszkane i mieszkania niezamieszkane przeznaczone do stałego zamieszkania - wykazuje ilość brakujących mieszkań, tzw. **niedobór mieszkań**.

Według danych spisowych brakowało 69,2 tys. mieszkań.

Powszechnie stosowanym miernikiem braku mieszkań jest tzw. **statystyczny deficyt mieszkań**, pod pojęciem którego rozumie się różnicę między ogólną liczbą gospodarstw domowych, a liczbą zamieszkanymi mieszkańami.

Według wyników spisu 2002 statystyczny deficyt mieszkań wynosił:

ogółem w województwie	- 131,9 tys.
w miastach	- 77,9 tys.
na wsi	- 54,0 tys.

W 2002 r. w porównaniu z 1988 r. deficyt mieszkań w Małopolsce wzrósł o ponad 34 tys. mieszkań.

SYTUACJA GOSPODARSTW DOMOWYCH I RODZIN POD WZGLĘDEM WYPOSAŻENIA MIESZKAŃ W INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE

Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne decyduje o standardzie mieszkań oraz o warunkach bytu zamieszkujących w nich gospodarstw domowych i rodzin.

Spis wykazał, że wyposażenie mieszkań wiejskich w instalacje techniczno-sanitarne było zdecydowanie gorsze niż mieszkań w miastach.

TABL.4. GOSPODARSTWA DOMOWE WEDŁUG STOPNIA WYPOSAŻENIA MIESZKAŃ W INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w tys.	W mieszkaniach ^a wyposażonych w				W mieszkaniach bez wodociągu
		wodociąg, ustęp i łazienkę		wodociąg ^b		
		razem	w tym z c.o.	razem	w tym z c.o.	
w % ogółem						
OGÓŁEM	1040,6	89,3	76,9	6,2	0,9	3,8
Miasta	602,1	95,5	84,4	2,9	0,5	1,1
Wieś	438,6	80,8	66,6	10,8	1,5	7,5

a Bez mieszkań z nieustaloną informacją o instalacjach. **b** Z ustępem ale bez łazienki, z łazienką ale bez ustępu oraz bez obu tych instalacji.

W miastach 95,5% gospodarstw domowych zamieszkiwało mieszkania wyposażone w 3 podstawowe instalacje, natomiast na wsi takich gospodarstw było 80,8% (w kraju wskaźniki te ukształtowały się odpowiednio: 92,1% i 74,2%). W miastach, w mieszkaniach w których nie ma wodociągu mieszkało 1,1% gospodarstw domowych, a na wsi 7,5%.

Rodziny poszczególnych typów oraz rodziny o różnym poziomie wykształcenia i źródle utrzymania zajmowały mieszkania o wyraźnie różnym standardzie wyposażenia.

Małżeństwa z dziećmi częściej zajmowały mieszkania kompletnie wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne niż jedno z rodziców z dziećmi. Ciągłe jeszcze na wsi 9,9% (w kraju 12,4%) rodzin składających się z jednego rodzica z dziećmi mieszka w mieszkaniach bez tak podstawowej instalacji, jaką jest wodociąg. W miastach takich rodzin jest tylko 1,3%.

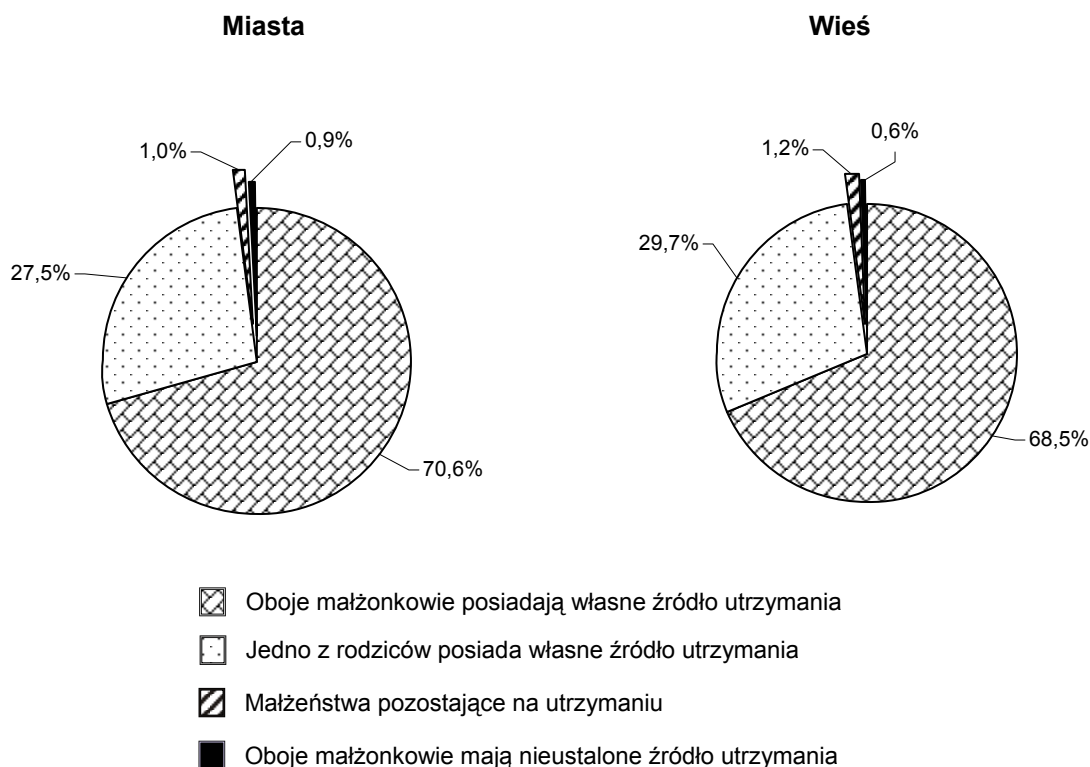
Standard wyposażenia mieszkań zajmowanych przez młode rodziny był przeciętnie nieco niższy niż mieszkań wszystkich rodzin w miastach, natomiast na wsi sytuacja młodych rodzin była lepsza.

W miastach młode rodziny w 86,0% (w kraju 80,8%) zajmowały mieszkania wyposażone w instalacje, tj.: wodociąg, ustęp, łazienkę i c.o., podczas gdy dla ogółu rodzin odsetek ten wynosił 86,5% (w kraju 85,0%). Na wsi natomiast 75,1% (w kraju 69,4%) młodych rodzin mieszkało w takich mieszkaniach, a dla ogółu rodzin odsetek ten wynosił 72,3% (w kraju 67,8%).

Rodziny zamieszkujące wspólnie zajmowały częściej mieszkania wyposażone w w/w instalacje niż rodziny mieszkające samodzielnie. Sytuacja ta jest odwrotna wśród małżeństw z dziećmi.

Wyniki spisu wykazały, że sytuacja rodzin pod względem wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne miała wyraźny związek z poziomem wykształcenia rodziców, co dotyczyło zarówno rodzin zamieszkujących w miastach, jak i na wsi.

STRUKTURA MAŁŻEŃSTW Z DZIEĆMI DO LAT 24 POZOSTAJĄCYMI NA UTRZYMANIU WEDŁUG ŹRÓDEŁ UTRZYMANIA RODZICÓW W MIESZKANIACH WYPOSAŻONYCH W INSTALACJE

Niemal wszystkie małżeństwa z dziećmi, w których z wyższym wykształceniem są oboje rodzice lub jedno z nich, zajmowały mieszkania wyposażone w wodociąg, ustęp i łazienkę, przy czym w miastach odsetek ten wyniósł 99,4%, a na wsi – 97,9%. W tej grupie do wyjątków należały małżeństwa zajmujące mieszkania bez wodociągu, których było: w miastach - 23, na wsi - 80.

Im niższy poziom wykształcenia rodzin tym wyższa liczba zajmowanych przez nie mieszkań bez podstawowych instalacji techniczno-sanitarnych.

Jeśli oboje małżonkowie posiadali własne źródło utrzymania, to standard wyposażenia ich mieszkań był nieco lepszy w porównaniu ze standardem mieszkań rodzin utrzymywanych tylko przez jednego małżonka.

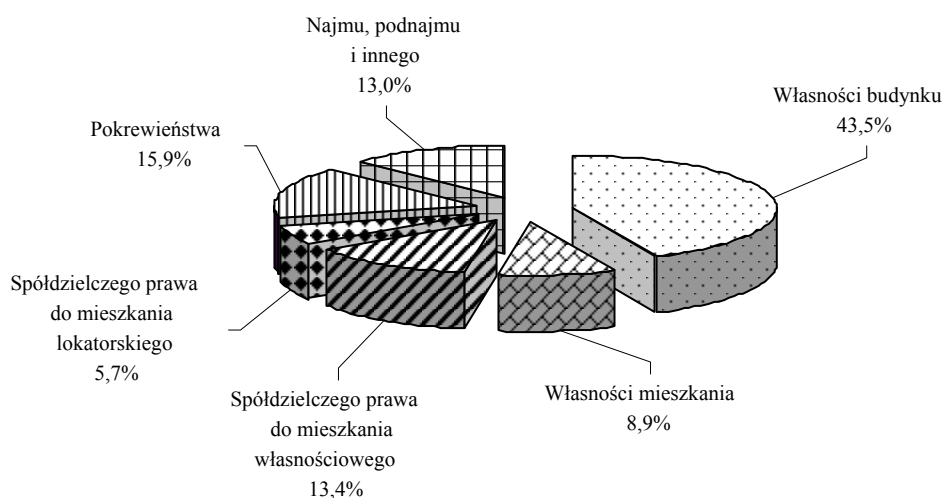
Rodziny na wsi mieszkają w mieszkaniach gorzej wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne. Różnica ta jest większa dla małżeństw, które pracowały w swoim gospodarstwie rolnym – 4,5% małżeństw i 7,9% „samotnych rodziców” mieszkało w mieszkaniach bez wodociągu.

Ogólnie niższy standard wyposażenia w instalacje można zaobserwować u rodzin pozostających na utrzymaniu lub posiadających niezarobkowe źródło utrzymania.

TYTUŁ ZAJMOWANIA MIESZKANIA PRZEZ GOSPODARSTWO DOMOWE

Według uzyskanych w spisie 2002 r. danych liczba gospodarstw domowych zamieszkujących mieszkanie z tytułu własności budynku wynosi 452,3 tys., z tytułu własności mieszkania – 92,6 tys. (z czego w miastach: 84,3 tys., a na wsi 8,3 tys.). Natomiast liczba gospodarstw domowych zamieszkujących mieszkanie z tytułu spółdzielczego prawa do lokalu wynosi: 198,8 tys., a gospodarstw domowych zajmujących mieszkanie z tytułu najmu – 114,5 tys., podnajmu – 11,5 tys., a z tytułu pokrewieństwa 165,6 tys.

STRUKTURA GOSPODARSTW DOMOWYCH WEDŁUG TYTUŁU PRAWNEGO DO MIESZKANIA

Tytuł zajmowania mieszkań jest wykładnikiem ogólnej sytuacji mieszkaniowej gospodarstwa domowego lub rodziny. W mieszkaniach (i domach) użytkowanych z tytułu własności powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę jest większa niż w mieszkaniach użytkowanych z innego tytułu.

W mieszkaniach, gdzie na 1 osobę przypada ponad 20 m² powierzchni użytkowej mieszka z tytułu własności budynku ponad 60% gospodarstw domowych, a w mieszkaniach zajmowanych z tytułu spółdzielczego lokatorskiego prawa mieszka tylko 29,1% gospodarstw domowych.

Najlepiej wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne są mieszkania spółdzielcze. Najgorzej wyposażone są mieszkania zamieszkałe z tytułu najmu, podnajmu lub innego tytułu, i tak: w mieście 91,4% gospodarstw domowych mieszka w mieszkaniach wyposażonych w 3 podstawowe instalacje, natomiast na wsi – 77,0%.

TABL.5. GOSPODARSTWA DOMOWE WEDŁUG STOPNIA WYPOSAŻENIA W INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE ORAZ TYTUŁU ZAJMOWANIA MIESZKANIA

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w tys.	W mieszkaniach ^a wyposażonych w wodociąg, ustęp i łazienkę		W mieszkaniach bez wodociągu
		razem	w tym z c.o.	
		w % ogółem		
MIASTA	602,1	95,5	84,4	1,1
Gospodarstwa zajmujące mieszkanie z tytułu:				
Własności	199,7	94,4	82,1	1,9
budynku	115,4	91,6	78,0	3,1
mieszkania	84,3	98,3	87,8	0,3
Spółdzielczego prawa do lokalu	196,5	99,6	98,9	0,0
własnościowego	138,3	99,7	98,9	0,0
lokatorskiego	58,3	99,6	98,9	0,0
Pokrewieństwa	87,2	94,6	83,1	1,5
Najmu, podnajmu i innego	118,6	91,4	65,3	1,4
WIEŚ	438,6	80,8	66,6	7,5
Gospodarstwa zajmujące mieszkanie z tytułu:				
Własności	345,2	80,9	66,7	7,4
budynku	336,9	80,6	66,4	7,5
mieszkania	8,3	90,2	77,7	3,5
Spółdzielczego prawa do lokalu	2,3	99,2	98,1	0,5
własnościowego	1,3	100,0	98,6	x
lokatorskiego	1,0	98,2	97,4	1,2
Pokrewieństwa	78,4	80,7	66,3	7,5
Najmu, podnajmu i innego	12,7	77,0	59,5	11,2

a Bez mieszkań z nieustaloną informacją o instalacjach.

Najwyższy odsetek gospodarstw domowych zamieszkujących samodzielnie dotyczy mieszkań spółdzielczych, jak również zamieszkanych z tytułu własności mieszkania. Na niższym poziomie kształtowała się samodzielność zajmowania mieszkań w przypadku własności w budynkach stanowiących własność osób fizycznych. Najniższym stopniem samodzielności zamieszkiwania odznaczały się gospodarstwa domowe zamieszkujące mieszkania z tytułu pokrewieństwa.

Małżeństwa (z dziećmi i bez dzieci) znacznie częściej niż pozostałe rodziny, posiadają własne mieszkania lub domy, częściej także zajmują mieszkania spółdzielcze, a stosunkowo rzadziej – zamieszkują z tytułu pokrewieństwa, najmu, podnajmu i innego.

Rodziny składające się z jednego z rodziców z dziećmi oraz młode rodziny najczęściej zamieszkują z tytułu spółdzielczego prawa do mieszkania. Młode rodziny znacznie częściej niż inne zajmowały mieszkania z tytułu pokrewieństwa.

TABL.6. RODZINY W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH WEDŁUG TYPU GOSPODARSTWA I TYTUŁU ZAJMOWANIA MIESZKANIA

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w tys.	W gospodarstwach mieszkających samodzielnie		W gospodarstwach mieszkających wspólnie	
		razem	w tym w gospodarstwach jednorodzinnych - bez osób spoza rodziny	razem	w tym w gospodarstwach jednorodzinnych - bez osób spoza rodziny
MIASTA	438,3	82,1	66,4	17,9	16,6
Rodziny w mieszkaniach zajmowanych z tytułu ^a :					
własności	162,5	85,5	64,7	14,5	12,8
spółdzielczego prawa do lokalu	155,2	90,4	77,0	9,6	8,9
najmu	73,0	89,2	72,0	10,8	9,5
podnajmu	3,1	17,9	17,6	82,1	79,1
pokrewieństwa	43,1	32,0	28,4	68,0	66,2
innego	1,4	81,6	71,0	18,4	16,9
WIEŚ	411,5	79,4	47,4	20,6	18,1
Rodziny w mieszkaniach zajmowanych z tytułu ^a :					
własności	347,5	86,6	49,7	13,4	10,8
spółdzielczego prawa do lokalu	2,0	94,7	84,0	5,3	5,0
najmu	7,7	94,9	83,3	5,1	4,7
podnajmu	0,9	8,2	7,6	91,8	87,1
pokrewieństwa	52,9	29,9	26,2	70,1	67,2
innego	0,6	73,4	63,4	26,6	23,2

a Bez nieustalonego tytułu zajmowania mieszkania.

Najwięcej rodzin bez osób spoza rodziny w gospodarstwach mieszkających samodzielnie zajmowało mieszkania z tytułu spółdzielczego prawa do lokalu (w miastach – 77,0%, na wsi – 84,0%) i z tytułu najmu (w miastach – 72,0%, na wsi – 83,3%), natomiast w gospodarstwach mieszkających wspólnie – podnajmu (w miastach – 79,1%, na wsi – 87,1%) i pokrewieństwa (w miastach – 66,2%, na wsi – 67,2%). Tylko co druga rodzina na wsi w gospodarstwie mieszkającym samodzielnie zajmuje mieszkanie z tytułu własności, a w gospodarstwie mieszkającym wspólnie – co dziewięta.